

इंग्रजीत टंकलिखित केलेल्या न्यायनिर्णयचा मराठी अनुवाद

[(1996) 3 एस. सी. आर. 1056]

युनिअन ऑफ इंडिया आणि अन्य

- विरुद्ध -

धर्म पाल आणि अन्य इतर

[न्यायमूर्ति के. रामास्वामी आणि न्यायमूर्ति जी. बी. पटनायक].

मार्च 29, 1996

कामगार कायदा:

औद्योगिक विवाद अधिनियम 1947/समान मोबदला अधिनियम, 1976:

नैमित्तिक मजूर/रोजंदारीवर काम करणारे कामगार-10 वर्षांहून अधिक काळ सरकारी विभागांमध्ये काम करणारे कर्मचारी/तात्पुरते मजूर/रोजंदारीवर काम करणारे कामगार यांचे केंद्रीय कार्यकाळातील नियमनाचे नियमन नियमाधीन करण्यासाठी सरकारने तयार केलेली योजना मंजूर आणि अंमलात आणण्याची योजना-नियमाधीन झालेले कर्मचारी केंद्र सरकारच्या कर्मचाऱ्याला विहित केलेल्या वेतनाच्या प्रमाणात सर्व नियमित देयकांसाठी हक्कदार असतील-नियमाधीन न केलेले कामगार पदासाठी निर्धारित किमान वेतनाचे हक्कदार असतात - याशिवाय ते पंजाबच्या धर्तीवर डी. ए. चे 60 टक्के मिळण्यासही पात्र असतात - ज्या कामगारांना कामावरून काढून टाकणे आवश्यक आहे त्यांच्या संदर्भात पाळल्या जाणाऱ्या छाटणीसाठीची प्रक्रिया.

दिवाणी अपीलीय न्यायाधिकारिता : दिवाणी अपील क्र. 7062 / 1996 इत्यादी.

ओ. ए. क्रमांक 276 सीएच /1989 मधील केंद्रीय प्रशासकीय न्यायाधिकरण, चंदीगडच्या दिनांक १.४.१९९२ रोजी च्या निकाल आणि आदेशावरून.

उपस्थित पक्षांसाठी – के. माधव रेड्डी, पी. एस. पोटी आणि एम. आर. शर्मा,

कंवलजीत कोचहर, जे. डी. जैन, के. आर. नांबियार, सी. एम. शर्मा, एम. सी. धिंग्रा
आणि अंजनी शर्मा.

न्यायालयाद्वारे खालील प्रमाणे आदेश देण्यात आला :

अनुमती देण्यात आली.

आम्ही दोन्ही बाजूंच्या विद्वान वकिलांचे म्हणणे ऐकले.

या न्यायालयाने दिलेल्या निर्देशानुसार अपीलकर्त्यांनी ही योजना तयार केली आहे. श्री. के. बी. शर्मा, अधीक्षक अभियंता, कन्स्ट्रक् स्टेशन सर्कल क्रमांक 2, चंदीगड प्रशासनाने ते अतिरिक्त प्रतिज्ञापत्रासह दाखल केले आहे. केंद्र सरकारने या योजनेला मंजूरी दिली आहे. ही योजना खालीलप्रमाणे आहे:

कामाची प्रतिपूर्ती घेणाऱ्या कर्मचाऱ्यांसाठी:

"(i) बांधकाम/अंमलबजावणीचे काम करण्यात गुंतलेले सर्व बांधकाम (लिपिकवर्गीय कार्यालय आणि कनिष्ठ अभियंता स्तराखालील पगार प्राप्त करणारे वगळता) हे सर्व आस्थापनेचे 'वर्क फोर्स' म्हणून संबोधण्यात येतील. 'वर्क फोर्स' मध्ये इमारती, रस्ते, सार्वजनिक आरोग्य उपक्रम ज्यात पाणीपुरवठा, कालवे, निचरा, विद्युत आणि वीज इत्यादींचा समावेश आहे. 'कामगार विभाग' हा अनौपचारिक किंवा रोजंदारीवर काम करणाऱ्या कामगारांसाठी एक एकक असेल आणि कामाचे शुल्क आकारणाऱ्या आस्थापनांसाठी 'वर्तुळ' असेल. प्रत्येक श्रेणीसाठी स्वतंत्र संवर्ग आणि ज्येष्ठता यादी, यथास्थिती, विभाग आणि मंडळामध्ये ठेवली जाईल.

(ii) अल्प कालावधीच्या म्हणजेच वर्षातील 240 दिवसांपेक्षा कमी कालावधीच्या कामामध्ये गुंतलेल्या कामगारांना काम पूर्ण झाल्यावर

कामावरून काढून टाकले जाईल. अशा कामगारांची कोणतीही ज्येष्ठता यादी ठेवण्याची आवश्यकता नाही.

(iii) ज्या कामगारांनी 31 ऑगस्ट, 1995 रोजी पाच वर्षांची सेवा पूर्ण केली आहे, जर त्यांची भरती रोजंदार/ नैमित्तिक कामगारांच्या भरतीवर बंदी घातलेल्या तारखेपूर्वी केली गेली असेल, तर संबंधित पदासाठीच्या भरती नियमांमध्ये नमूद केलेल्या आवश्यकतांच्या पूर्ततेच्या अधीन राहून उपलब्ध नियमित पदांवर नियमाधीन करणे विचार केला जाईल.

(iv) चंदीगड प्रशासनाने तात्पुरत्या/रोजंदारीवर काम करणाऱ्या कर्मचाऱ्यांच्या भरतीवर संपूर्ण बंदी घातल्यामुळे, या धोरणात्मक निर्णयाचे उल्लंघन करून ज्यांची या तारखेनंतर म्हणजेच, दिनांक 06.01.1992 नंतर भरती करण्यात आले आहे, त्यांना नियमाधीन करण्याचा विचार केवळ कामाच्या निरंतर स्वरूपासाठी मंजूर केलेल्या निकषांच्या आधारे समर्थन/आवश्यकतांचे मूल्यांकन करून आणि गृह विभाग, चंदीगड प्रशासनाची विशिष्ट मंजूरी जोडून केला जाईल.

नैमित्तिक/रोजंदारीवर काम करणाऱ्यांसाठी

(v) ज्या कामांचा पूर्ण होण्याचा कालावधी कमी-अधिक प्रमाणात निश्चित आहे अशा कामांमध्ये नैमित्तिक मजूर म्हणून काम करणारे कामगार नियमानुसार त्यांना मान्य असलेले लाभ भरण्यास पात्र असतील. तथापि, त्यांचा नियमित करण्यासाठी आपोआप विचार केला जाणार नाही. काम सुरू केल्यानंतर त्यांची गरज आहे का या बाबींचे पुनर्मूल्यांकन करावे लागेल. अशा प्रकारे, पूर्ण झालेल्या कामांचे संचालन आणि देखभालीसाठी आवश्यक असलेल्या मर्यादित संख्येतील श्रेणी वगळता कामे पूर्ण झाल्यावर कामगारांची छाटणी केली जाईल. त्यांच्या बाबतीत गृह विभागाची विशिष्ट मंजूरी घ्यावी.

(vi) ज्या रोजंदारीवर काम करणाऱ्या कर्मचाऱ्यांनी दिनांक ३१/०८/१९९५ रोजी 10 वर्षे किंवा त्याहून अधिक सेवा पूर्ण केली आहे, त्यांना पदांच्या उपलब्धतेवरून ३१.०८.१९९५ पासून नियमित करण्यासाठी विचारात घेतले जाईल. असे कर्मचारी त्यांच्या नियमित करण्याच्या तारखेपासून किमान वेतनासाठी त्या तारखे पासून पात्र असतील. नियमित केल्यावर, हे कर्मचारी अभियांत्रिकी विभाग, केंद्र शासित प्रदेश चंदीगडमध्ये कुठेही बदलीसाठी पात्र असतील.

(vii) अशा सर्व रोजंदारीवर काम करणाऱ्या कर्मचाऱ्यांच्या संदर्भात, ज्यांनी अद्याप 10 वर्षे सेवा पूर्ण केलेली नाही, त्यांच्या गरजांबाबत विभागप्रमुख स्तरावर विशेष आढावा घेतला जाईल .

(viii) ज्या कर्मचाऱ्यांच्या सेवेची यापुढे आवश्यकता नाही आणि ज्यांना दिनांक 6.1.1992 नंतर घेण्यात आले आहे आणि गृह विभाग, चंदीगड प्रशासनाची विशिष्ट मंजूरी अस्तित्वात नाही, अशा कर्मचाऱ्यांच्या बाबतीत, त्यांना शक्य तितक्या लवकर त्यांच्या कर्तव्यांमधून मुक्त केले जाऊ शकते.

श्री. पोती, विद्वान ज्येष्ठ वकील यांनी दिनांक 4 जानेवारी 1996 रोजी सह-सचिव, कार्मिक यांनी सर्व विभागांच्या प्रमुखांना उद्देशून लिहिलेले पत्र आमच्या निदर्शनास आणून दिले आहे, ज्यामध्ये असे म्हटले होते की ते सर्व रोजंदारीवर काम करणाऱ्या कामगारांना डी.ए., सी.सी.ए. आणि एच.आर.ए. च्या देयकाची तपासणी करत आहेत. दिनांक 18 जानेवारी 1996 रोजीच्या आमच्या आदेशानुसार, वरील पत्राचा हवाला देत, वरिष्ठ वकील श्री. के. माधव रेड्डी यांना जेव्हा या प्रकरणाचा सामना करावा लागला, तेव्हा त्यांनी त्याला उत्तर देण्यास असमर्थता व्यक्त केली होती.

परिणामी, आम्ही त्यांना त्या संदर्भात सूचना मिळवण्याचे निर्देश दिले आहेत. श्री. रेड्डी यांनी आज नमूद केले आहे की अपीलकर्त्यांनी त्या पत्रानुसार पाठपुरावा कारवाई त्यांच्या दिनांक 4 मार्च 1996 रोजीच्या पत्रात केली होती, ज्यामध्ये अपीलकर्त्यांनी प्रशासकीय न्यायाधिकरणाने जारी केलेल्या निर्देशांच्या परिणामाची तपासणी केली होती. असे म्हणण्यात आले आहे की, 3647 रोजंदारीवर काम करणारे / नैमित्तिक कर्मचारी आता हजेरी पटावर आहेत. जर डी.ए., एच.आर.ए. आणि सी.सी.ए. ला पूर्ण दराने परवानगी दिली गेली तर ते अंदाजे रु. 8 कोटी इतके होतील. म्हणून, भारत सरकार कडून त्यांची मंजूरी मागण्याचे निर्देश मागितले गेले आहेत. त्यांनी असे सादर केले की, भारत सरकार समान लाभ वाढवण्यास तयार नव्हते, मात्र अद्याप औपचारिक आदेश देण्यात आलेला नाही. भारत सरकार अपीलकर्त्याला किमान पगाराच्या रकमेच्या 60 टक्के रक्कम पंजाबच्या पॅटर्न प्रमाणे भरण्याची परवानगी देण्यास तयार आहे. त्यामुळे, उपरोक्त योजनेच्या अधीन, अपीलकर्ते हे डी.ए., एच.आर.ए. आणि सी.सी.ए. ऐवजी, 60 टक्क्यांपेक्षा जास्त दैनंदिन मजुरीवर काम करणाऱ्या कामगारांना पगार देणे सुरू ठेवण्यास योजना करीत आहेत. विशेष अनुमती याचिका क्र. 27844/95 पासून उद्भवलेल्या अपीलात सर्व उत्तरवादींची बाजू मांडणाऱ्या ज्येष्ठ वकिलांनी समान मोबदला अधिनियम, 1976 आणि औद्योगिक विवाद अधिनियम, 1947 च्या अनुसूची 5 आणि 3 च्या तरतुदी आमच्या निदर्शनास आणून दिल्या आहेत.

अपीलकर्त्यांना त्यांनी तयार केलेल्या योजनेच्या प्रकाशात पुढे जाण्याची परवानगी दिली जाईल की नाही किंवा न्यायाधिकरणाने निर्देशित केल्याप्रमाणे पैसे देणे सुरू ठेवण्याचे निर्देश दिले जातील. संबंधित युक्तिवादांवर योग्य विचार केल्यानंतर, आम्हाला वाटते की अपीलकर्त्यांनी तयार केलेल्या योजनेला मंजूरी देणे हा योग्य मार्ग असेल. अलीकडील निर्णयांद्वारे निश्चित झालेला अधिनियम लक्षात घेता, भरती, आरक्षण आणि रिक्त पदांच्या अस्तित्वाच्या नियमांच्या तत्त्वांचे पालन करून सर्व रोजंदारीवर काम करणाऱ्या कर्मचार्यांना नियमानुसार नियमित करणे आवश्यक आहे.

हे मान्य आहे की, या क्षेत्रात कोणतेही कार्यरत नियम नाहीत. परिणामी, ते सर्व रोजंदारीवर काम करत आहेत. हे खरे आहे की चंदीगड येथील केंद्रीय प्रशासकीय न्यायधिकरणाने यापूर्वी प्रसंगी रोजंदारीवर काम करणाऱ्या 88 कामगारांना डी.ए., एच.आर.ए. आणि सी.सी.ए. कर्मचाऱ्यांना पगार देण्याचे निर्देश दिले होते. पुनरावृत्ती करण्याऐवजी, आम्हाला असे वाटते की या योजना अंमलबजावणी आवश्यक आहे.

आता आखण्यात आलेली योजना लक्षात घेता, ज्यांनी निर्धारित दिवसांचा कालावधी पूर्ण केला आहे अशा सर्वांना नियमित करण्याचे निर्देश अपीलकर्त्यांना देण्यात आले आहेत. आता तयार केलेली योजना लक्षात घेता, अपीलकर्त्यांना योजनेत नमूद केलेल्या संबंधित श्रेणींमधील ज्येष्ठतेच्या क्रमानुसार आरक्षणाचे नियम लागू करून उपलब्ध रिक्त पदांसाठी 240 दिवसांचा निर्धारित कालावधी पूर्ण केलेल्या सर्वांना नियमित करण्याचे निर्देश देण्यात आले आहेत. अशा नियमित कर्मचाऱ्यांना केंद्र सरकारच्या कर्मचाऱ्यांना निर्धारित केलेल्या वेतनाच्या प्रमाणात सर्व नियमित वेतन मिळण्याचा हक्क असेल. ज्यांना नियमित केले जाऊ शकले नाही त्यांना रिक्त पदे उद्भवल्यानंतर ज्येष्ठतेच्या क्रमाने नियमित करण्याचे निर्देश देण्यात येतात. जोपर्यंत काम अस्तित्वात आहे तोपर्यंत त्यांच्याकडून काम घेतले जात राहातील. ज्यांना रोजंदारीवर काम करणारे/नैमित्तिक मजूर म्हणून नियुक्त केले गेले होते, ज्यांना 240 दिवस पूर्ण करता आले नाही, परंतु त्यांना पुन्हा कामावरून काढून टाकणे आवश्यक होते, त्यांनीही औद्योगिक अधिनियम कायद्यांतर्गत छाटणीसाठी विहित केलेल्या प्रक्रियेचे पालन केले पाहिजे. ज्येष्ठतेच्या क्रमाने त्यांची यादी ठेवली पाहिजे. त्यादृष्टीने शेवटी येणाऱ्यांची प्रथम गच्छन्ति या तत्त्वाचे पालन केले पाहिजे. जेव्हा आणि जेव्हा रिक्त पदे उद्भवतात किंवा नोकरीची गरज असते तेव्हा त्यांना सेवायोजन कार्यालय प्रायोजित केलेली त्यांची नावे न विचारता ताबडतोब कामासाठी बोलावले पाहिजे. रोजंदारीवर काम करणारे /नैमित्तिक कामगार, ज्यांना नियमित केले जात नाही आणि त्यांच्याकडून काम घेतले जाते, त्यांना त्या पदासाठी निर्धारित किमान वेतनाचा हक्क

आहे. त्याव्यतिरिक्त, ते पंजाब पॅटर्न प्रमाणे डी.ए. च्या 60% मिळण्यासही पात्र आहेत, ज्याचे इतर सर्व प्रकरणांमध्ये पालन केले जात आहे. ज्या उमेदवारांची सेवा नियमित /रोजंदारीवर नियमित /नैमित्तिक आहे अशा सर्व उमेदवारांना चंदीगडच्या केंद्रीय प्रशासकीय न्यायाधिकरणात अर्ज दाखल करण्याच्या तारखेच्या एक वर्ष आधीपासून पैसे दिले जातील. अपीलकर्त्यांना आजपासून चार महिन्यांच्या कालावधीत ते भरण्याचे निर्देश दिले जातात.

याचिका त्यानुसार निकाली काढण्यात येतात. खर्चा बाबत काहीही आदेश नाही.

आर. पी.

याचिका निकाली काढण्यात येतात.

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/ तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहिल आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.

X-X-X-X